

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ДЗ «ДНІПРОПЕТРОВСЬКА МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ
МОЗ УКРАЇНИ»

КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ **ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ**

Матеріали XXII Всеукраїнської науково-практичної конференції

Дніпро
2020

Редакційна колегія:

д. філол. н., проф. **Т. В. Філат** (відп. ред.);

к. філол. н., ст. викладач **Н. В. Кузнецова**;

к. філол. н., ст. викладач **К. Ю. Перинець**.

Актуальні проблеми навчання іноземних студентів. Матеріали ХХІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Дніпро, 2020. – 199 с.

Збірник містить матеріали науково-практичної конференції. Розглядаються актуальні проблеми навчання іноземних студентів, а також питання методики викладання української, російської, латинської та іноземних мов у вищій школі.

Для спеціалістів-філологів, викладачів вищих навчальних закладів, аспірантів, студентів-філологів.

Усі матеріали друкуються в авторській редакції.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ДЗ «ДНІПРОПЕТРОВСЬКА МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ
МОЗ УКРАЇНИ»
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

V Міжвузівська науково-практична студентська
конференція з латинської мови

«PER ASPERA AD ASTRA»

а) однієї мови: *Hydrargyrum* (Ртуть), символ Hg, від грецької *Hydr* – вода+*argyros* срібло; *Hydrogenium* (Водород), символ H, від грецької *Hydr* – вода+*genes* породжуючий; *Phosphorus* (Фосфор), символ Ph, від грец. Phos – світло+*phoros* – який несе;

б) різних мов: *Natrium* (Натрій), символ Na, від арабської *Natron* і грецької *Nitron* – сода.

Знання хімічних терміноелементів необхідне для студентів-медиків, оскільки вони входять до складу назв медичних препаратів, що застосовуються на практиці при лікуванні хворих.

Лющенко Т., Смішліва І. А.

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

ІТАЛІЙСЬКА МОВА І ЛАТИНА

В нашій статті ми коротко розглянули історію італійської мови (шлях від латини до сучасної італійської) і звернули увагу на самі помітні сліди, які залишила латинська мова в італійській.

Після розпаду Римської імперії (476 рік н.е.) латина стає мовою-основою для нових національних мов – так званих романських, до яких входить і італійська мова. Але основою для формування романських мов стала не класична латина, а протиставний їй різновид – народна, або, як її ще називають, вульгарна, латина, яка з території сучасної Італії разом з завоюваннями Риму прийшла і в римські провінції. На Апеннінському півострові на базі розмовної латини виникла італійська мова, у Галії – французька і провансальська, на Піренейському півострові – іспанська і португальська мови. У Швейцарії і Північній Італії вульгарна латина стала основою для виникнення ретороманської мови, у Дакії (сучасна Румунія) – румунської, у Молдові – молдавської. Ці мови зберігають у своєму словниковому складі, морфології і синтаксисі латинські ознаки.

Перехід від загальноживаної латинської мови до сучасних європейських романських мов займав не одне століття. На території колишньої Західної Римської імперії латина перестає бути загально зрозумілою мовою спілкування в проміжку часу між VIII і X ст.. Свідомством цього є, наприклад, акти Турського собору (Франція) 813 р. (після розпаду Римської імперії пройшло 337 років). Цей собор постановив для священників Франкської імперії читати проповіді серед місцевого населення зрозумілими для вірян рідними говірками, зокрема на *rustica Romana lingua*, тобто “сільською романською мовою”, оскільки пересічний люд вже не міг зрозуміти латину, якою написана Біблія і на якій читалися проповіді.

Як і інші романські мови, італійська походить безпосередньо від живої розмовної латини. Особливість її походження в тому, що вона виникла на території римської метрополії. В Італії довше ніж в інших романських країнах латина слугувала мовою офіційних паперів, судових засідань тощо, але в розмовній практиці почався протилежний процес – розпад єдиної мови на велику кількість її варіантів – так званих італійських діалектів, які продовжують активно використовуватися і в сучасній Італії.

Всі італійські діалекти (їх кількість досягає декількох десятків) мають одне джерело – народну латину, але дуже відрізняються один від одного та від літературної італійської мови, деякі настільки, що можуть розглядатися як окремі мови (частина з них має навіть свою окрему літературу). Появлення такого різноманіття діалектів можна пояснити розмаїттям населення давньої Італії, умовами її романізації, політичною роздробленістю країни протягом століть (існування на півострові герцогств, князівств, королівств, міст-держав, марок, республік тощо – відособлених територій, які мали всі ознаки окремих держав) і навіть її географічними особливостями.

Однією з перших письмових пам’яток, які містять в собі діалектну мову, є судові акти 960 та 963 рр. (тяжба про землі знаменитого зараз абатства Монтекасіно). Ці акти написані, звичайно, латинською мовою, але свідомські

показання в них зафіксовані так, як вони були промовлені, – на рідному діалекті свідків. 960 рік і вважається в Італії датою народження італійської мови (в 1960 році відзначалося 1000-ліття її історії).

Зникнувши з розмовної сфери спілкування, латина в її класичному варіанті продовжувала грати першу (якщо іноді не єдину) роль в письмовій мові, офіційних документах, у судових процесах, взагалі в офіційному житті, в науці, медицині, в літературі. Але поступово в літературу як сферу діяльності, найбільш жваво реагуючу на зміни в суспільному житті, в тому числі на зміни мовні, проникає і все більш в ній посилюється жива народна (діалектна) мова. Можна думати, що це було і літературним проявом італійського самоусвідомлення.

Та, як і раніше, в Італії серед великої кількості діалектів не було єдиної літературної мови, яка б могла замінити латинську і поява якої вже назрівала в роздробленому італійському суспільстві. На цьому мовному фоні особливу роль серед усіх діалектів Італії починає грати флорентійський (тосканський) діалект. Саме його вчені вважають провідним в утворенні сучасної літературної (офіційної) італійської мови.

Історія цього діалекту починається в XI-XII ст. В цей час швидко розвивалися міста на півночі Італії. Серед них особливо виділялася Флоренція, яка до кінця XIII ст. набула значення економічного та культурного центру. Таке піднесення міста стало причиною посилення ролі флорентійського діалекту. Становленню його як основи загальнонаціональної італійської літературної мови сприяла творчість великих флорентійців епохи Раннього Відродження – Данте Аліг'єрі, Франческо Петрарки і Джованні Боккаччо (хоча самого Петрарку називати флорентійцем можна тільки умовно: з Флоренції був не сам поет, а його батьки). Вважається, що “Данте закінчує в могутньому синтезі ідеї Середньовіччя, Петрарка і Боккаччо закладають перший камінь великої майбутньої будови”.

Данте Аліґ'єрі (1265-1321) – видатний італійський поет, письменник, філософ, політик, “батько італійської літератури” і, як вже сказано, один з засновників літературної італійської мови. Серед наріч Італії він свідомо шукав “блискучу народну мову”, і в цих пошуках вирішував не тільки мовні та літературні питання, а й, як сказали б зараз, геополітичні: він прагнув знайти серед італійських діалектів осьову мову, яка б, з одного боку, об'єднала всі інші італійські мови і на якій, з іншого, можна було б писати твори того ж рівня, якого колись досягла латиномовна література. Провівши своєрідний моніторинг італійських діалектів, Данте віддає перевагу рідному тосканському наріччю, яке в його “Божественній комедії” зростає до мови високої літератури, філософії, набуває нових можливостей в передачі ідей, думок, почуттів та стає взірцем для сучасників Данте і для наступних поколінь італійців. Цікаво, що Данте не вилучає латину із сучасної йому літератури. Вибір латинської або народної мови залежить, на його думку, від жанру та стилю твору: комедія – поетичний твір з застрашливим початком та благополучним кінцем – відноситься до середнього стилю і потребує народної мови; а на латині створюються трагедії – поетичні твори високого стилю з захоплюючим та спокійним початком і жахливим кінцем.

Роботу Данте по вдосконаленню флорентійського діалекту продовжили його молодші сучасники Франческо Петрарка (1304-1374) та Джованні Боккаччо (1313-1375). Треба відмітити, що всі три письменники багато писали латинською мовою, але шедеврами світової літератури стали їх твори, написані італійською. Петрарка взагалі до своїх італійських віршів – сонетів, канцон – ставився як до “дрібниць”, котрі він писав скоріш для себе, прагнучи “як-небудь, не заради слави, полегшити скорботне серце”. Головні, з точки зору самого Петрарки, свої твори – твори, які він адресував нащадкам, – написані ним на латині.

В наступні століття в Італії латина ще буде суперничати з діалектами, будуть продовжуватися спори про єдину літературну мову і все більш мова

творів Данте, Петрарки, Боккаччо буде затверджуватися як нормативна, як зразок літературної італійської мови.

Великий внесок в розв'язування мовної проблеми в Італії зробив письменник Алесандро Мандзоні (1785-1873). В своєму класичному романі “Заручені”, він виступає як реформатор італійської літературної мови. Мандзоні не з Флоренції, а з Мілану, і першу версію свого роману (видана у 1827 р.) він написав на міланській мові. Та другий, перероблений, варіант “Заручених” (1842 р.) був написаний ним вже на літературній тосканській мові. Мандзоні вдосконалив її, розширив її можливості, зробив близькою читачу нового часу. Мова його твору це, власно, і є сучасна літературна італійська мова.

Але тільки в 60-х роках XIX століття, після об'єднання італійських земель та завоювання Італією незалежності, тосканський діалект остаточно приймається за основу вже загальнонаціональної офіційної (літературної) мови (і знов цьому сприяла діяльність А. Мандзоні, але вже як сенатора Італійського королівства). Та на той час цією “тосканізованою” італійською володіли, за самими сміливими підрахунками, лише 9-10% населення країни; дуже повільно входила офіційна мова в побутове життя носіїв місцевих діалектів.

В XX столітті затвердженню загальнонаціональної мови сприяли радіо, телебачення, інші ЗМІ, пізніше – інтернет. Але діалекти не зникли. Вони залишаються в культурі Італії (наприклад, відомі пісні “Повернись в Сорренто” і “O sole mio”, написані на неаполітанській мові) і залишаються головною, улюбленою мовою приватного життя італійців. Італійці жартують, що перша іноземна мова, яку вони вивчають в школі, – італійська. А ще вони кажуть: ”Якщо італійська мова - це мова держави, то діалект – це мова серця народу”.

Звернемо увагу на самі помітні “латинські прояви” в сучасній мові італійців.

Зрозуміло, що найбільша спадщина латинської мови в італійській - це лексика останньої. (Чи має латинські корені назва країни – “Італія”? Ні.

Походження цього слова, яке існувало на Апеннінському півострові з давніх часів, поєднують не з латинською, а з грецькою мовою. Воно перекладається як “країна телят”. Греки, які споконвіку жили на півдні Італії, так називали місцеві італійські племена. Насправді, бик був символом південної Італії, його часто зображували бодаючим північну римську вовчицю.)

Італійський алфавіт на чотири букви менший за латинський (найкоротший алфавіт серед усіх романських мов) – в ньому немає літер J, K, X та Y. Ці букви та буква W вживаються, але переважно в словах іншомовного походження.

Фонетика сильно відрізняється від латинської, і це одна з причин того, що латинські слова в італійських часто майже не впізнаються. Наголос зазвичай, як і в латині, падає на другий або, рідше, третій склад від кінця. Ненаголошені латинські суфікси залишаються ненаголошеними і в італійській: *edibile* ‘їстівний’, *simpatico* ‘симпатичний’. Цікаві італійські іменники з наголошеним останнім складом, які являють собою усічені (іноді – видозмінені) форми (судячи по наголосу – Gen. sing.) латинських іменників III відміни, наприклад: *civiltà*, *bontà*, *età*, *lievità*, *società*, *università*, *cavità*, *tuberosità* та інші (від іменників на -as, ātis f); *gioventù* (від лат. *juventus*, ūtis f).

Від інших западно-романських мов італійська відрізняється збереженням хоча і невеликої, але все ж таки системи закінчень (“залишки минулої розкоші латинської мови” (Дм. Петров)). Відмінків в італійській немає (по відмінках змінюються тільки особові займенники). Від трьох латинських родів залишилося лише два (Maschile та Femminile), але збереглися два числа (Singolare та Plurale).

В італійській мові є три дієвідміни дієслів: дієслова, які в інфінітиві закінчуються на -are, відносяться до I дієвідміни, на -ere – до II, на -ire – до III. Особові закінчення являють собою усічені видозмінені закінчення латинських дієслів; в 1 особі однини залишається латинська флексія -o.

Незважаючи на те, що сучасна італійська мова, як і інші романські мови, лише віддалено нагадує класичну латинську, вона назавжди поєднана з латиною – і історично, і лексично, і мовними законами, і асоціативно.

Крамар К. Ю., Перинець К. Ю.

Університет митної справи та фінансів

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ НА ІСТОРИЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ

Латинська мова є найважливішим засобом міжнародного спілкування, зокрема в сфері наукової та культурно-просвітницької діяльності, а також є фундаментом політичної, юридичної, медичної, історичної термінології. У наш час латинська мова є своєрідним провідником для професійного спілкування людей різних сфер діяльностей.

Латина відіграє важливу роль у вивченні історичних дисциплін та взагалі історії як науки, особливо при вивченні античного періоду та Середньовічної епохи, оскільки більшість історичних документів того часу були написані та зафіксовані латинською мовою. На нашу думку, кожен історик має заглибитись у вивчення латинської мови, що сприятиме його професійному росту та буде важливою опорою його діяльності, наприклад, під час археологічних досліджень чи перекладу написів знайдених табличок. Декодуючи знахідку, можна «оживити» події чи постаті, зафіксовані в документах.

Розглянемо деякі аспекти вивчення латини на історичному факультеті. Крім опрацювання автентичних документів, написаних латинською мовою [2], важливою складовою навчального процесу стає звернення до специфічних реалій Стародавнього Риму. Адже кожен історик, у першу чергу, повинен зануритися в атмосферу епохи та особливостей життя того часу, а латинська мова виступає лише інструментом у цій цікавій «подорожі» в історію.